

آشنایی با
شیوهی درس خواندن و خوب آموختن
با استفاده از مفاهیم و ابزارهای تفکر انتقادی

ریحان دپل و لیندا الدر
ترجمه‌ی مهسا امرآبادی

نشر اختران

سرشناسه : پل، ریچارد Paul, Richard
عنوان و نام پدیدآور : آشنایی با شیوهی درس خواندن و خوب آموختن با استفاده از مفاهیم و ابزارهای تفکر انتقادی / ریچارد پل، لیندا الدر؛ ترجمه‌ی مهسا امربادی.
مشخصات نشر : تهران : اختران، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری : ۸۴ ص.؛ ۵/۱۴×۲۱ س.م.
شابک : 978-964-8897-83-8
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : The thinker's guide for students on how to study & learn a : عنوان اصلی :
discipline using critical concepts & tools.

موضوع : مطالعه و فراگیری -- دستنامه‌ها
موضوع : Study skills -- Handbooks, manuals, etc
موضوع : تفکر انتقادی -- دستنامه‌ها
موضوع : Critical thinking -- Handbooks, manuals, etc
موضوع : حل مساله -- دستنامه‌ها
موضوع : Problem solving -- Handbooks, manuals, etc
موضوع : مساله افزوده : الدر، لیندا، ۱۹۶۲ - م.
شناسه افزوده : Elder, Linda
شناسه افزوده : امربادی، مهسا، ۱۳۶۳ - مترجم
شناسه افزوده : یزدانی، پیام، ۱۳۴۲ - مترجم
رده بندی کنگ : LB ۱۰۴۹
رده بندی دی : ۳۷۱/۳۰۱
شماره کتابشناسی : ۵۰۹۳۰۱

نشر اختران

آشنایی شیوهی درس خواندن و خوب آموختن
با استفاده از مفاهیم و ابزارهای تفکر انتقادی

ریچارد پل و لیندا الدر
مترجم: مهسا امربادی
ویراستار: پیام یزدانی
طراح جلد: ابراهیم حقیقی
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی پاریسان - چاپ و صحافی چکاد چاپ

کارگر جنوبی - خیابان روانمهر - پلاک ۱۵۲ ط ۱ تلفن: ۶۶۴۱۰۳۲۵ و 090Akhtaran فروشگاه: ۶۶۴۱۱۴۲۹

www.akhtaranbook.ir - Insta.: akhtaranpub - akhtaranbook@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۹۷-۸۳-۸

همه‌ی حقوق محفوظ است

بها: ۱۲۰۰۰ تومان

فهرست

۹.....سخنی با خواننده.....

بخش اول: پی‌ریزی

- ۱۵.....ه‌بده راهکار برای دانش‌جوی ماهر شدن.....
- ۱۸.....چگونه درس بخوانیم و بیاموزیم؟.....
- ۲۰.....اموختن روش‌مند.....
- ۲۱.....تشخیص انگاره‌های بنادین رشته‌ی درسی.....
- ۲۳.....درک محتوای مواد پایه‌ی تفکر مناسب آن: کلیدی برای یادگیری عمیق.....
- ۲۴.....تشخیص ساختار هر رشته‌ی تفکر.....
- ۲۶.....تعیین نحوه‌ی تفکر مناسب آن دوره یا رشته‌ی درسی.....
- ۲۸.....تفکر در چهارچوب انگاره‌های موضوعی درسی.....
- ۳۰.....تحلیل منطق مقاله، جستار یا فصل کتاب.....
- ۳۲.....درک منطق کلیت کتاب درسی.....
- ۳۵.....درک انگاره‌ها.....
- ۳۶.....تسلط بر (و نه بی‌اختیار بودن در برابر) انگاره‌ها.....
- ۳۸.....خواندن، نوشتن، گفتن، گوش کردن و تفکر.....
- ۴۰.....درک مفاهیم متن درسی.....

بخش دوم: پی‌گیری

- ۴۵.....تا چه حد دانش‌جوی خوبی هستید؟.....
- ۴۷.....خصیصه‌های فکری ذهن منضبط.....
- ۵۱.....درک معیارهای فکری.....
- ۵۳.....ارزیابی استدلال نویسنده.....
- ۵۴.....مطرح کردن پرسش‌های مهم در چهارچوب موضوع درسی.....

- تمییز رشته‌های تک‌نظام از رشته‌های دربردارنده‌ی نظام‌های متعارض .. ۵۵
- پرسشگری درباره‌ی رشته‌ی درسی .. ۵۸
- پرسشگری درباره‌ی کتاب درسی .. ۵۹
- نمونه: درک منطق بیوشیمی .. ۶۰
- نمونه: تفکر زیست‌شناختی .. ۶۲
- نمونه: تفکر تاریخی .. ۶۳
- منطق باستان‌شناسی .. ۶۸
- درک نقش پرسش‌ها در تفکر و یادگیری .. ۶۹
- تمییز اطلاعات راکد، نادانی فعال و دانش فعال .. ۷۰
- آهونی که می‌توان آن را در هر کلاس و برای هر موضوع درسی تکرار کرد .. ۷۲
- واژه‌نامه .. ۷۵

سخنی با خواننده

این کتاب نه تنها برای دانش جویان و درس آموزان، که برای مدیران و استادان دانشگاه هم تنظیم شده تا به همه‌ی ما یادآوری کند مطالعه‌ی قاعده‌مند رشته‌های درس در گُنه خود به چه معناست. آموزش نوعی کار فکری است و ما قصد داشته‌ایم آموزش را از کار فکری تهی کنیم - چنین کاری در حکم توهین به شعور و ادب این کتاب می‌بود. برعکس: هدف این کتاب سهل‌الوصول‌تر کردن کار برای کسانی که درونی‌تر کردن کار فکری در امر آموزش و یادگیری عمیق است. هدفش تشویق یادگیری مادام‌العمر است و تلاش برای تحقق آرمانی دیرپا: آموزش ذهن آزاداندیش. ذهنی که پرسشگر است، کاوش می‌کند، و به واسطه‌ی بسط بر خود، پشتکار فکری، و ابزارهای یادگیری، بر اشکال مختلف دانش اناطه پیدا می‌کند. آرمانی که کسانی چون جان هنری نیومن، برتراند راسل و آلبرت اینشتین هریک به شیوه‌ی خود در پی آن بودند، و نزد نویسندگان این کتاب هم به شیوه‌ی یک اندازه معتبر و شایسته‌ی تحسین است.

مقصود ما پاسخ دادن به تمام پرسش‌ها در این زمینه نبوده؛ بلکه تنها کوشیده‌ایم این پرسش‌ها را در چشم‌اندازی واضح قرار دهیم. تأکید ما بر این است که تمام رشته‌های درسی معتبر در اساس ساختار فکری و معیارهای عقلی یکسانی دارند؛ و آموختن این ساختارهای فکری و معیارهای عقلی بنیادین مشخصاً و به‌خودی‌خود مفید است زیرا سبب می‌شود تمام چیزهایی را که می‌آموزیم بهتر درک کنیم و روابط متقابل‌شان را عمیق‌تر بفهمیم. علاوه بر این، به تأکید به خصلت‌ها و ارزش‌های فکری

بنیادینی پرداخته‌ایم که مشخصه‌ی هر متفکر منضبط در تمام حوزه‌های مطالعاتی است: استقلال، تواضع، صداقت، پشتکار، همدلی، اعتماد به عقل، و انصاف. به این تعبیر، تک‌تک صفحه‌های این کتاب در بزرگداشت مفهوم کار فکری و قدرت آن است.

اینکه دانش را صرفاً به خاطر سپردن تکه‌پاره‌های اطلاعات یا گذراندن واحدهای متعدد درسی و کسب انواع و اقسام مدارج تحصیلی در نظر آریم، مایه‌ی وهن مفهوم دانش است. این کتاب هم جزم‌گرایی مطلق و هم نسبی‌گرایی فکری را رد می‌کند. هشدار است در مورد جهل و کج‌فهمی، و به تبع آن خودفشی و توهم در مسائل انسانی. ما در این کتاب تأکید داریم که باید تمایز بین رشته‌هایی که در کل برای پرسش‌هایشان می‌توان به روش‌های معین پاسخ یافت، و رشته‌هایی که پاسخ یافتن به پرسش‌هایشان مستلزم نگریستن از چشم‌اندازهای متعدد و قضاوت مستدل است. به بیان خلاصه در این کتاب تمایز گذاشته‌ایم میان رشته‌های تک‌نظام مانند فیزیک، شیمی و ریاضی (که در آن‌ها اختلاف نظر بین اهل فن اندک است) با رشته‌های دربردارنده‌ی نظام‌های متعارض مانند تاریخ، روان‌شناسی و هنر (که در آن‌ها اختلاف نظر بین اهل فن فراوان است).

ما امیدواریم خوانندگان این کتاب را به چشمه‌ی بی‌پایانی ببینند که می‌توان برای تحصیل معناها و درک عمیق‌تر بارها و بارها به آن مراجعه کرد. آنچه ارزش آموختن داشته باشد ارزش خوب آموختن هم دارد و آنچه از همه بیش‌تر ارزش آموختن دارد خود فرایند آموختن است: پرورش و پیشرفت به‌واسطه‌ی کار فکری نظام‌مند در زمینه‌ی مهارت‌ها، عادت‌ها و راهبردهای ذهن منضبط.

نحوه‌ی استفاده از این کتاب

ما در این راهنما راهبردهای گوناگونی پیشنهاد کرده‌ایم به این منظور که نه تنها دانش‌جوی خوب، بلکه دانش‌جوی ماهری بشوید. برخی از این

راهبردها ساده‌اند و برخی دیگر شرح و توضیح بیش‌تری لازم دارند. مثلاً اگر انگیزه‌ی پیشرفت داشته باشید، راهکار پانزدهم (از سرفصل «هجده راهکار برای دانش‌جوی ماهر شدن») را از هم‌اکنون هم می‌توانید اجرا کنید: «پیش از حضور در کلاس خلاصه‌ای کتبی یا شفاهی از نکات اصلی جلسه‌ی پیشین تهیه کنید و به این ترتیب خود را بیازمایید.» خلاصه‌برداری شما ممکن است نادقیق باشد اما همین تلاش منجر به آموختن خواهد شد. از سوی دیگر، در مورد برخی از این پیشنهادها شاید لازم باشد به درک بیش‌تری رسید. راهکار چهارم را در نظر بگیرید: «پرسشگر باشید. به واسطه‌ی پرسیدن در درس گفتارها و بحث‌ها شرکت کنید. بدون پرسشگری احتمالاً پی نخواهید برد. چه چیزهایی را می‌دانید و چه چیزهایی را نمی‌دانید.» در این مورد باید ادامه‌ی این کتاب را بخوانید تا درکی کلی به دست آورید که چه چیز پرسش‌هایی می‌توانید و باید بکنید.

بنابراین ما پیشنهاد می‌کنیم فرایندی در مرحله‌ای را به کار بگیرید. اول با بهره‌گیری از «هجده راهکار برای دانش‌جوی ماهر شدن» فهرستی تنظیم کنید از پیشنهادها یا راهبردهایی که می‌توانید وراً به اجرا درآورید. این‌ها را از هم‌اکنون به اجرا درآورید. بعد می‌توانید از یک‌تک صفحه‌های کتاب راهبردهای بیش‌تری پیدا کنید، مخصوصاً حتماً که رهم در راهکارهای آن فهرست هجده‌تایی درک عمیق‌تری به دست آورده‌اید.

مثلاً ممکن است بخواهید پرسش‌های بیش‌تری در کلاس مطرح کنید اما مطمئن نیستید چه باید پرسید. اینجا می‌توانید سراغ بخشی از این کتاب بروید که مربوط است به هشت مؤلفه‌ی بنیادین تفکر؛ یعنی هدف، پرسش، اطلاعات، تفسیر، مفهوم، مفروضات، استلزامات و دیدگاه. دقیق شدن در هر یک از این مؤلفه‌ها باعث می‌شود پرسش‌های ممکن به ذهن‌تان خطور کند. آن وقت می‌توانید برخی از این پرسش‌ها را در کلاس مطرح کنید (آیا شیمی‌دان‌ها فرض می‌کنند که...؟).

طبعاً این امر مستلزم آن است که شما عملاً جرأت دست بلند کردن در کلاس و پرسیدن را به خود بدهید (پرسشی که ممکن است برای هم‌کلاسی‌هایتان عجیب باشد). مثلاً ممکن است دست بلند کنید و بپرسید «فصل سوم این کتاب برای من کمی گیج‌کننده است. از نظر شما موضوع اصلی این فصل چیست؟» اما اگر مدام نگران این باشید که سایر دانش‌جویان به فکری درموردتان می‌کنند، احتمالاً هیچ پرسشی نخواهید کرد.

و حرف آخر اینکه وقتی چندتا از این پیشنهادها را با موفقیت به اجرا دریاورید، اعتماد به نفس و انگیزه‌تان بیشتر می‌شود. درمقام دانش‌جویی که همراه با پرورش افکار و مهارت است، بر اثر مکرر خوانی این کتاب و بررسی پیوسته‌ی عادات فکری‌تان، قاعدتاً مدام به دستاوردهای بیشتری خواهید رسید.

ریچارد پل

لیندا الدر